

TINI-SOS

The International New Issues In Social Sciences

İnovasyon ve İhracat Performansı İlişkisi: Lojistik Performansın Aracı Rolü

İrem Helvacioğlu, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi LEE Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı YL Öğrencisi

ihelvacioğlu@bandirma.edu.tr,

Orcid: 0000-0003-1639-0384

Doç. Dr. İsa Demirkol, Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi demirkolisa@gmail.com,

Orcid: 0000-0001-8583-7798

Year: 2023 Summer

Number: 11

Volume: 1

pp: 107-136

Makalenin Geliş Tarihi: 30/05/2023

Kabul Tarihi: 30/06/2023

Makalenin Türü: Araştırma makalesi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8002883>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş, telif devir belgesi ve intihal içermediğine ilişkin rapor ve gerekliyse Etik Kurulu Raporu sisteme yüklenmiştir. / This article was reviewed by at least two referees, a copyright transfer document and a report indicating that it does not contain plagiarism and, if necessary, the Ethics Committee Report were uploaded to the system.

İnovasyon ve İhracat Performansı İlişkisi: Lojistik Performansın Aracı Rolü

İrem Helvacıoğlu
İsa Demirkol

Öz

Yoğun rekabet ortamında rakiplerle mücadele edebilmek, uluslararası alanda pazar payı elde edebilmek, büyüme ve karlılığı artırabilmek ve sürdürülebilirliği sağlamak adına işletmelerin sürekli iyileştirmeye ve yenilikte bulunmaya önem vermeleri gerekmektedir. Bu nedenle inovasyon, sağladığı avantajlar ile işletmelerin ihracat ve lojistik süreçlerinin verimliliği ve etkinliği açısından öne çıkmaktadır. İnovasyon faaliyetleri firmaların bünyesine yenilikler katması sonucu rekabet avantajlarını artırarak ihracat performansı alanında gelişme yaratırken, müşterilere doğru zamanda doğru yerde doğru ürünü teslim edebilme süreçlerinde iyileştirmeler yaratarak lojistik performans düzeyini yükseltmektedir. Bu çalışmada inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü inovasyonun alt boyutları ile birlikte incelenmiştir. Çalışmada veriler ihracat faaliyeti gösteren işletmelerin orta ve üst düzey yöneticilerinden anket yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen verilere korelasyon ve regresyon analizi uygulanarak değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analizler sonucunda inovasyon ile ihracat performansı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ve lojistik performansın bu ilişkide kısmi aracılık rolü olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, İhracat Performansı, Lojistik Performans.

JEL Kodları: O31

Relationship Between Innovation and Export Performance: The Mediating Role of Logistics Performance

Abstract

In order to compete with rivals in a highly competitive environment, gain market share internationally, increase growth and profitability, and ensure sustainability, businesses need to prioritize continuous improvement and innovation. Therefore, the concept of innovation stands out for its advantages in terms of efficiency and effectiveness in the export and logistics processes of companies. Innovation activities, by introducing new elements into the company, enhance competitive advantages and contribute to the development of export performance. At the same time, they create improvements in delivering the right product to customers at the right time and place, thereby enhancing the level of logistics performance. This

study examines the relationship between innovation and export performance, with a focus on the mediating role of logistics performance, along with the sub-dimensions of innovation. Data for the study were collected through surveys from middle and upper-level managers of companies engaged in export activities. Correlation and regression analysis were applied to the obtained data to examine the relationships between variables. The analysis revealed a positive and significant relationship between innovation and export performance, with logistics performance playing a partial mediating role in this relationship.

Keywords: Innovation, Export Performance, Logistics Performance

JEL Code: O31

1. Giriş

Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve uluslararası piyasalardaki değişimler ile işletmeler kendilerini bu koşullara adapte edebilmek ve rekabet edebilirliklerini artırmak adına inovasyon kavramını gündemde tutmaktadırlar. İşletme içi süreçlerde yapılandırma, ürün ve hizmet geliştirme ve yeni pazarlara ulaşmanın yanında uluslararası pazarlarda rekabet avantajı kazandırması ile inovasyon işletmelerin verimliliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir role sahiptir.

İnovasyonun bu faydaları, bir şirketin pazar payı, ihracat kazançları, pazarlama stratejileri gibi göstergelerden oluşan ihracat performansını etkilemektedir. İşletmelerin tüm iç süreçlerinde etkili olan inovasyon, pazar payı elde etme ve rekabet avantajı yaratma yönüyle ihracat performansını etkilemekle birlikte, ihracat sürecinde önemli rol oynayan lojistik performansı da yakından ilgilendirmektedir. İnovasyon, işletmelerin ihracat süreçlerinde büyük rol oynayan lojistik faaliyetlerin etkinliğini, karlılığını, rekabet gücünü ve müşteri memnuniyetini artırmaktadır. Bu anlamda lojistik faaliyetlerdeki yenilik ve iyileştirmeler ihracat performansını etkilemektedir.

Çalışmada genel olarak birbirleri ile ilişkili bu üç değişken arasındaki incelemelere yer verilmiştir. Buna göre inovasyonun ihracat performansı ile ilişkisinde lojistik performansın aracı rol etkisi incelenmiştir.

2. Teorik Çerçeve

Literatürde inovasyon kavramı hakkında birçok tanım bulunmaktadır.

İnovasyon çeşitli alan ve endüstrilerde uygulanan ve ön plana çıkmış olan bir kavramdır. Bu tanımlara göre inovasyon kavramı genel olarak yeni bir fikir, yöntem, ürün geliştirilmesi faaliyetleri altında yeniliğe dayanmaktadır. İnovasyon literatürde yaygın kullanılan tanımına göre “İşletme içi uygulamalarda, iş yeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet), veya süreç, yeni bir pazarlama yöntemi ya da yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesidir.” (OECD-EUROSTAT, 2005: 50).

Ekonomist ve politika bilimcisi Schumpeter (1934)'e göre inovasyon şu şartlar ile gerçekleşmektedir:

- Yeni ürün geliştirilmesi,
- Yeni bir üretim yönteminin uygulanmaya başlanması,
- Yeni bir pazarın açılması,
- Hammadde ya da yarı mamullerin tedarikinde yeni bir kaynağın bulunması,
- Bir endüstride yeni pazar yapılarının geliştirilmesi (Schumpeter, 1934: Akt. Demirtaş, 2018: 4).

İnovasyon, bir buluşun yeni bir pazar veya hizmet fırsatının yakalanması ile teknolojik olarak geliştirilmesi ve pazara sunulmasını kapsayan bir süreçtir (Harmancıoğlu, 2012: 3). İnovasyon süreci birbirini izleyen farklı aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamaların en başında yeni bir fikrin geliştirilmesi gelmektedir. İnovasyon sürecini başlatan fikir geliştirme aşaması için ilham ve hayal gücü en önemli faktörlerden olmaktadır (Örücü vd. 2011: 62-63). Bunun yanında inovasyon sürecinin tamamına etkisinde ilham ve hayal gücü %10 iken gösterilen çaba %90 etkilidir (Ahmed ve Abdalla, 1999: 421).

İşletmeler genel olarak; pazar paylarını, karlılıklarını ve ürün/hizmet kalitelerini artırmak, maliyetleri düşürmek amacıyla inovasyona yönelmektedir. Bunun yanında yenilik faaliyetlerinin işletme içinde uygulanmasında standardizasyonun sağlanması amacıyla inovasyon belli gruplara ayrılmıştır. Literatürde inovasyon türleri için tek bir sınıflandırma bulunmamaktadır.

Henard ve Szymanski (2001: 364) inovasyonu ürün inovasyonu, süreç

inovasyonu, stratejik inovasyon ve pazar inovasyonu olarak dört gruba ayırmıştır. Ürün inovasyonu, farklı ve yeni bir ürün geliştirilmesi ya da mevcut olan bir ürüne yenilik sağlanması ve bu ürünün pazara sunulması olarak tanımlanmaktadır (Elçi, 2006:3). Stratejik inovasyon işletmeye değer katacak yeni rekabet stratejilerinin geliştirilmesi anlamına gelmektedir (Besanko vd. 1996: 385). Ürün inovasyonu yeni bir ürün geliştirme veya yenilik katma ile ilgili iken stratejik inovasyon işletme amaçları doğrultusunda nasıl bir ürün geliştirilmesi gerektiği ile ilgilenmektedir (Vila ve Kuster, 2007: 21). Bunun yanında süreç inovasyonu işletmenin sahip oldukları ile pazar yönelimi ve işletme departmanları arasındaki ilişkileri içermektedir (Henard ve Szymanski, 2001: 364). İnovasyonun diğer bir türü olan pazar inovasyonu ise ürün tasarımı, ambalajı, ürünün konumlandırılması, promosyonu ve fiyatlandırılmasında yapılan değişiklikler ve iyileştirmeleri içermektedir (OECD-EUROSTAT, 2005:52).

İşletmeye sağladığı faydalar açısından inovasyon literatürde ihracat performansı ve lojistik performans kavramları ile sıklıkla ilişkilendirilmektedir. İhracat performansı genel olarak bir firmanın ürününü uluslararası pazarlara ihraç etmek üzere ihracatta pazarlama stratejilerinin planlama ve uygulanması yoluyla ekonomik ve stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı olarak tanımlanmaktadır (Çavuşgil ve Zou, 1994: 4). Bir işletmenin ihracat hedeflerine ulaşmasındaki başarı oranını gösteren ihracat performansının yüksek olması işletmelerin devamlılığını ve uluslararası piyasalarda rekabet gücünü artırmaktadır (Torlak vd. 2007:104). İşletmelerin dış pazarda satış yapabilmeleri için kullandıkları kaynaklara karşın satıştan elde ettikleri karı gösteren ihracat performansı uluslararası ticaret kapsamındaki işlemlerin etkinliğini ortaya koymaktadır. İşletmelerin ihracat yapmak için kullanacakları kaynakların maliyetinin, satıştan elde ettikleri değerden düşük olması, bu işletmelerin ihracat performansının yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Kahveci, 2013:45).

İşletmenin hedeflerine ne kadar ulaşabildiğinin tespiti olarak ihracat performansının ölçümü ile ilgili bazı göstergeler bulunmaktadır. Literatürde ihracat performansının belirleyicileri hakkında bir fikir birliği olmamasının yanında Leonidou ve diğerleri (2002: 52) çalışmalarında bu belirleyicileri şu şekilde açıklamıştır: Birinci grup ihracat performansını dolaylı yoldan etkilemekte olan yönetsel, organizasyonel ve çevresel faktörleri içermektedir. İkinci grupta bulunan pazarlama karmasını içeren ihracat

pazarlama stratejisi ile firmaya bağlı değişkenler ise ihracat performansını doğrudan etkilemektedir. Üçüncü grup ise ekonomik ve ekonomik olmayan ihracat performansının ölçütlerinden oluşmaktadır. Yönetimsel, organizasyonel ve çevresel özellikler ihracat pazarlama stratejisini etkilerken, pazar stratejisi ve hedefleri ihracat performansını etkilemiş olup tek yönlü nedensellik ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

İhracat performansının ölçümünde de ihracat performansının belirleyicilerine benzer olarak standart bir ölçüm literatürde bulunmamaktadır. Canitez ve Yeniçeri (2007) çalışmalarında ihracat performans ölçümünü objektif ve subjektif değişkenler olarak ikiye ayırmıştır. Genel olarak objektif kriterler firmaların finansal performansları ile ilgilidir (Zou ve Stan, 1998). Davranışsal kriterler ise firmaların ihracat performansına karşı gösterdiği tutum ve anlayışla ilgili olup başarı algısı, zor pazarlara girme isteği, satışlar, karlılık, yatırım ve firma varlıklarının geri dönüşlerinin beklentiyi karşılama oranı gibi kriterleri barındırmaktadır (Canitez ve Yeniçeri, 2007: 116-117).

Hirsch ve Bijaoui (1985), çalışmalarında düşük teknoloji kullanan firmalara göre ileri teknoloji kullanan firmaların ihracat performansı açısından daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna ek olarak Ar-Ge çalışmaları fazla olan işletmelerin ihracat büyümesinin olumlu etkilendiğine değinilmiştir. Erdil ve diğerleri (2018), elde ettikleri bulgulara göre işletmelerin inovasyon faaliyetlerinin firma performansını ve ihracat performansını olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır. Roper ve Love (2002) çalışmalarında ürün yeniliği yapan işletmelerde ihracat performansının arttığını tespit etmişlerdir. Süygün ve Kaplan (2021), çalışmalarından elde ettikleri bulgulara göre inovasyonun Türkiye ve AB-27 ülkesinin ihracatını pozitif yönde etkilediği sonucuna varmışlardır. Lages ve diğerleri (2009) yöneticilerin ürün inovasyonunu ve ürün kalitesini iyileştirmek için ilişki yönetimi yeteneklerine önem vermesi gerektiğini ve bu durumun da ihracat performansının artmasına yol açacağını öne sürmektedir. D'Angelo (2012) çalışmasında ürün yenilikleri ve yenilikçi faaliyetlerin ihracat performansını artırdığını ifade etmiştir.

Lojistik performans kavramı ise lojistik süreci boyunca belirlenen lojistik faaliyetlerinden doğan sonuçların nitel ve nicel olarak ortaya konulmasıdır. Daha geniş bir ifadeyle lojistik performans, lojistik hizmetlere yönelik farklılaşan talepleri karşılayabilen, lojistik süreçlerin etkinliğini ve

verimliliğini artırarak işletmenin rakiplerine göre öne çıkmasını sağlayan ve lojistik faaliyetler ile katma değer yaratılan bir süreçtir. Lojistik performans lojistik faaliyetlerin ne kadar başarılı ve etkin olduğunu gösteren bir ölçüt olarak lojistik hizmetlerin kalitesini, ne kadar doğru yapıldığını ve ürünlerin müşterilere zamanında ulaştırılmasını ifade etmektedir (Bayraktutan ve Özbilgin, 2015: 98).

Lojistik performansın nitel ölçütleri müşteri memnuniyeti, ürün kalitesi iken nicel ölçütleri arasında siparişin teslimatının yapılması için geçen süre, kaynak kullanımı, tedarik zinciri yanıt süresi, esneklik gibi göstergeler yer almaktadır. Bu performans göstergeleri birbirleriyle bağımlı veya karşıt ilişkide olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, firma çalışanlarının memnuniyeti, müşteri hizmetlerinin kalitesi ve karlılık arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Kısa vadede mali gelişmeyi sağlamak amacıyla çalışanlarının maaşlarını artıran bir işletme bu artışı ertelediğinde ortaya çıkacak olan çatışmadan dolayı çalışanların sunduğu müşteri hizmetleri kalitesi düşecek ve uzun vadede karlılık düşecektir (Chow vd., 1994: 23).

Lojistik performansın ölçülmesinde ülke bazında makro ölçekler kullanılırken firma bazında mikro düzeyde ölçekler kullanılmaktadır. Firmaların belirlenen hedeflere ulaşması adına lojistik performans ölçümünde doğru performans ölçütlerini kullanmaları gerekmektedir (Türkmen, 2019: 30).

Lojistik performans ölçümü, işletmelerin hedeflerini belirlemek, bu hedeflere ulaşmak adına gerçekleştirilmesi gereken faaliyetleri ve performans göstergelerini ortaya koymak ve uygulamak, faaliyetlerden ortaya çıkan performans sonuçlarını değerlendirerek karşılaştırmak, sürece yönelik yönetici ve çalışanlar arasında iş birliği oluşturmak, geri bildirim sıklığını artırarak ve ihtiyaçların belirlenmesini sağlayarak bunlara yönelik planlamalar yapmak amacıyla gerçekleştirilmektedir (Bilgin, 2004). Bunun yanında firmalar temel olarak maliyetleri düşürmek, firma gelirini ve piyasa değerini artırmak amaçlarıyla lojistik performanslarını ölçmek istemektedir (Keebler ve Plank, 2009: 786). Performans ölçümü faaliyetlerin ne kadar etkin gerçekleştiğini ölçerken aynı zamanda firma bünyesindeki çalışanları denetleyen ve firmanın hedef müşteri kitlesinin memnuniyetini sağlayan bir süreçtir (Öztek, 2005: 22).

Burmaoğlu (2012) çalışmasında, inovasyon göstergeleri ile lojistik

performans arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Moldabekova ve diğerleri (2021) yeniliğin, ülkelerin lojistik performansına etkisini ölçmek için yaptığı çalışmada, yeniliğe yapılan yatırımların lojistiğin verimliliğini iyileştireceğini öne sürmüştür. Cui ve diğerleri (2009) çalışmalarında inceledikleri 3PL firmalarındaki inovatif davranışların, müşteri memnuniyeti ve sadakatini etkileyebileceği ve potansiyel müşterilerde işletmeye ilişkin ilgi uyandırabileceği sonucuna varmışlardır.

İşletmelerin ürün ve hizmetlerini dış pazarlara sunmasında ne kadar başarılı olduğunu gösteren ihracat performansı, süreçlerin etkinliği ve verimliliğinde önemli rolü olan lojistik performanstan büyük ölçüde etkilenmektedir.

Wilson ve diğerleri (2003) çalışmalarında ticareti kolaylaştıran etkenleri lojistik performans ile de ilgili olan liman verimliliği, gümrük ortamı, e-ticaret kullanımı ve idari ortam olmak üzere dört gösterge kapsamında ele almıştır. Bu göstergeler içinde gelişmiş liman verimliliğinin uluslararası ticareti kolaylaştıran en büyük faktör olduğunu vurgulamışlardır. Çubukçu ve İmamoğlu (2019) çalışmalarında, TRA 1 Düzey 2 Bölgesindeki ihracatçı firmaları inceleyerek bu firmaların lojistik performans, firma performansı ve ihracat performansı arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgulara göre, firmaların lojistik performanslarının firma performansları ve ihracat performanslarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Yeung (2006) çalışmasında Hong Kong'da faaliyet gösteren üretici ve satıcıların lojistik faaliyetlerinin ihracat performansı üzerindeki etkisini incelerken 3PL hizmet sağlayıcıları üzerinde durmuştur. Bulgulara göre 3PL hizmet sağlayıcılarının sunduğu faaliyetlerin fiyatı, kalitesi, hızı ve güncelliği gibi faktörler ile firmaların lojistiği ve ihracat performansı arasında olumlu ilişki gözlemlenmiştir. Lojistik performansı ve ihracat performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer çalışma olarak Bensassi ve diğerleri (2015) lojistik altyapısının ihracat üzerinde etkilerini araştırmış ve lojistik tesislerinin sayısı, büyüklüğü ve kalitesinin ihracat akışını olumlu yönde etkilediğini vurgulamışlardır. Song ve Lee (2020) çalışmalarında, Kore sınırlılığında lojistik performansın uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Çalışmada, uluslararası ticaretin geliştirilmesi için lojistik hizmetlerin iyileştirilmesi ve tam zamanında ulaşıma önem verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İhracat hem ülkeler hem işletmeler açısından ekonomik büyüme ve rekabet

avantajı sağlama konusundaki faydalarından dolayı büyük öneme sahiptir. Bu öneminden yola çıkılarak ihracat performansını etkileyen değişkenlerin belirlenmesinin önem arz ettiği görülmektedir. İhracat performansını etkileyen değişkenler irdelendiğinde inovasyon ve lojistik performansın öne çıktığı belirlenmektedir. Öte yandan inovasyonun ihracat performansına etkisinde lojistik alanında gerçekleştirilen yeniliklerin etkisinin belirlenmesi de önem kazanmaktadır.

Teorik çerçevede bahsedildiği gibi inovasyon ile ihracat performansı ve lojistik performans arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Hirsch ve Bijaoui, 1985; Roper ve Love, 2002; Süygün ve Kaplan, 2021; Lages ve arkadaşları, 2009; D' Angelo, 2012; Erdil ve diğerleri, 2018; Burmaoğlu, 2012; Moldabekova vd., 2021; Cui ve diğerleri, 2009; Wilson ve diğerleri, 2003; Çubukçu ve İmamoğlu, 2019; Yeung, 2006; Bensassi ve diğerleri, 2015; Song ve Lee, 2020). Bu çalışmalar genel olarak değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğunu öne süren çalışmalardır. Söz konusu çalışmalardan yola çıkılarak, inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın rolünün ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın modeline göre inovasyonun ihracat performansı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu ve bu etkinin bir kısmının lojistik performans tarafından sağlandığı savunulmaktadır. İnovasyonun ihracat performansı ile ilişkisinde lojistik performansın rolünün nasıl olduğu ile ilgili literatürde çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla işletmeler açısından son derece önemli olan ihracat performansının artırılmasında bu değişkenlerin etkilerinin ortaya çıkarılması oldukça önemlidir. Bu önemi düşünüldüğünde çalışma sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak günümüzdeki işletmeler açısından da güncel ve önemli bir konu olması dolayısıyla çalışmanın işletmelerin stratejik karar verme süreçlerine de katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı inovasyonun ihracat performansı üzerine etkisinde lojistik performansın aracı rol etkisinin varlığını sorgulamak ve bu etkinin büyüklüğünü analiz etmektir. Bu kapsamda İhracatçı Birliklerine kayıtlı ihracat ve lojistik faaliyet gösteren işletmeler kolayda örnekleme yolu ile seçilmiş ve anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın ana kütlesi Türkiye İhracatçılar Meclisi'ne (TİM) kayıtlı 100.000 işletmeden oluşmaktadır. Bu ana

kütleden kriterlere uygun işletmeler belirlenmiş uygun örneklem büyüklüğüne göre %95 güven aralığı ile 383 katılımcı sayısı uygun görülmüştür. Anket yöntemi ile toplamda 478 katılımcıdan veri toplanmış ve katılımcılar arasından örneklem kriterlerine uygun olmayanların veriler analize dahil edilmemiştir. Bu aşamadan sonra uç veriler silindiğinde analize dahil edilen toplam katılımcı verisi sayısı 412 olmuştur.

Araştırmada kullanılan anket formunun ilk bölümünde demografik faktörler ile işletme bilgilerini içeren genel bilgiler yer almaktadır. Anket formunda yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümler ise araştırmacının değişkenleri kapsamında ayrılmıştır. İkinci bölümde Vila ve Kuster (2007) tarafından geliştirilen ve Biçkes (2011) tarafından Türkçeye çevrilen inovasyon ölçeği bulunmakta ve ölçek 24 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde Liu ve Lyons (2011) tarafından geliştirilen ve Şekkeli (2016) tarafından Türkçeleştirilen 15 soruluk lojistik performans ölçeği yer almaktadır. Son bölümde ise Güven (2020)'in Ayar ve Erdil (2018), Oura ve diğerleri (2016) çalışmalarından uyarladığı 10 soruluk ihracat performans ölçeği kullanılmıştır. Anketin araştırma sorularında 5'li likert tipi ölçek (Kesinlikle katılmıyorum=1, Katılmıyorum=2, Kararsızım=3, Katılıyorum=4, Kesinlikle katılıyorum=5) yer almaktadır.

Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler, istatistik analiz programı olan SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına aktarılmış ve daha sonra ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Anket yöntemiyle veriler elde edildikten sonra ise güvenilirlik analizlerinin ardından oluşturulan hipotezler neticesinde korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Korelasyon analizi iki değişken arasındaki ilişkinin ne boyutta olduğunu ve ilişkinin yönünü belirtmektedir. Bu kapsamda inovasyon, ihracat performansı ve lojistik performansı değişkenlerinin birbirleri ile olan korelasyonları ayrı analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında bağımsız değişken inovasyon, bağımlı değişken ihracat performansı ve aracı değişken lojistik performansı olarak belirlenmiştir. Regresyon analizi bağımlı ile bağımsız değişkenler arasındaki etkileri incelemek için kullanılmıştır. Çalışmanın hipotezlerine uygun olarak inovasyon ve inovasyonun alt boyutları ile ihracat performansı ve lojistik performans değişkenleri arasında doğrusal ve çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Baron ve Kenny'nin (1986) yöntemine göre doğrusal regresyon analizleri ile lojistik performansın dahil edildiği çoklu

regresyon analizleri karşılaştırılarak lojistik performansın aracı değişken rolü incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre incelemeler hem standardize hem de standardize olmayan değerler üzerinden hesaplanmış ve mevcut etkilerin yüzdelik değerleri de ortaya koyulmuştur. Bu ilişkilere ek olarak aracı değerşken inceleme şartlarının sağlanması amacıyla ihracat performansı ve lojistik performans arasındaki ilişkinin analizine de yer verilmiştir.

5. Araştırma Modeli ve Hipotezleri

Araştırma modeli ve hipotezleri Baron ve Kenny'nin (1986) aracı değerşken modeline göre oluşturulmuştur. Literatür taraması sonucunda oluşturulmuş araştırma modeli ve hipotezler aşağıdaki gibidir;

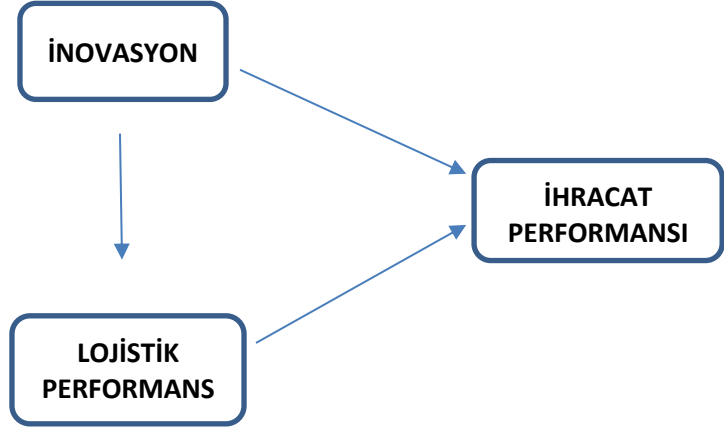
Araştırma Hipotezleri

- Hipotez 1a: İnovasyon ile ihracat performansı arasında ilişki vardır.
- Hipotez 1b: İnovasyon ile lojistik performans arasında ilişki vardır.
- Hipotez 1c: Ürün inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü vardır.
- Hipotez 2a: Ürün inovasyonu ile ihracat performansı arasında ilişki vardır.
- Hipotez 2b: Ürün inovasyonu ile lojistik performans arasında ilişki vardır.
- Hipotez 2c: Ürün inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü vardır.
- Hipotez 3a: Stratejik inovasyon ile ihracat performansı arasında ilişki vardır.
- Hipotez 3b: Stratejik inovasyon ile lojistik performans arasında ilişki vardır.
- Hipotez 3c: Stratejik inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü vardır.
- Hipotez 4a: Süreç inovasyonu ile ihracat performansı arasında ilişki vardır.
- Hipotez 4b: Süreç inovasyonu ile lojistik performans arasında ilişki vardır.
- Hipotez 4c: Süreç inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü vardır.
- Hipotez 5a: Pazar inovasyonu ile ihracat performansı arasında ilişki vardır.
- Hipotez 5b: Pazar inovasyonu ile lojistik performans arasında ilişki vardır.

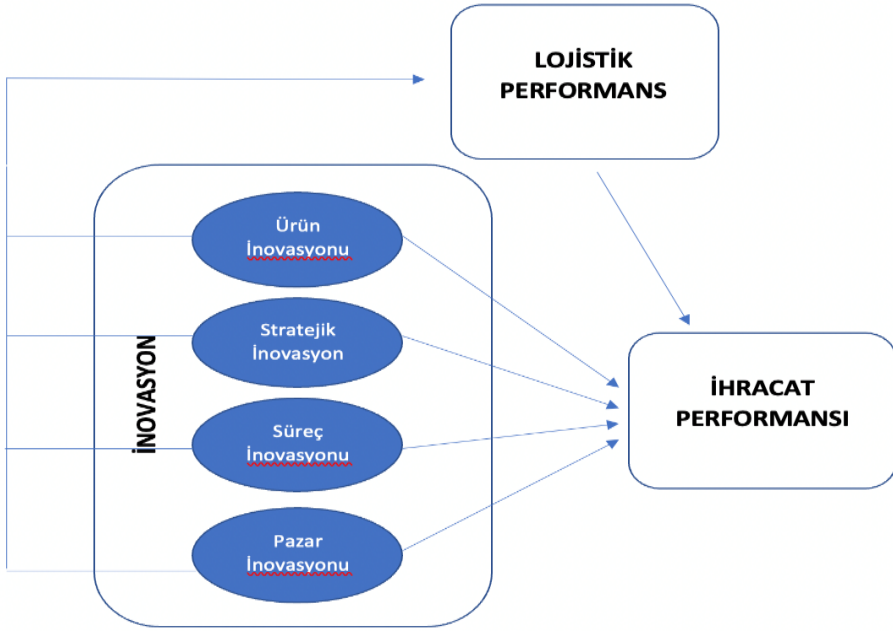

- Hipotez 5c: Pazar inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolü vardır.
- Hipotez 6: İhracat performansı ile lojistik performans arasında ilişki vardır.

Şekil 1. Araştırmanın Ana Modeli

Resim 1. Alt Hipotezlerin Araştırma Modeli

6. Araştırma Bulguları

Çalışma kapsamında analize dahil edilebilecek nitelikte 412 anket elde edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet dağılımları sonuçlarına göre %63,3'ünün erkek, %36,7'sinin kadın olduğu görülmektedir. Katılımcılarının yaş aralıkları incelendiğinde %29,9'u 18-24 yaş arası, %26,9'u 25-31 yaş arası, %23,3'ü 32-38 yaş arası, %12,4'ü 39-45 yaş arası, %7,5'i ise 46 yaş ve üzeri olarak dağılmıştır. Eğitim durumuna bakıldığında katılımcıların %3,9'u ilköğretim, %10,7'si lise, %37,9'u ön lisans, %31,6'sı lisans, %16'sı ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların işletmedeki konumlarına bakıldığında %13,6'sının hem kurucu hem yönetici konumunda, %11,4'ünün yalnızca kurucu (girişimci, sahibi), %16,3'ünün yalnızca yönetici, %31,3'ünün departman yöneticisi (üretim, operasyon, pazarlama vb.), %27,4'ünün ise ustabaşı, şef, süpervizör olduğu görülmektedir. Katılımcıların işletmedeki kıdemlerine bakıldığında ise

%18'inin 1 yıldan daha az çalışanlar, %32,8'inin 1-3 yıl arası çalışanlar, %24'ünün 3-7 yıl arası çalışanlar, %25,2'sinin ise 7 yıldan daha fazla çalışanlar olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Özellikler

Özellikler	Frekans	(%)	Özellikler	Frekans	(%)
Cinsiyet			İşletmedeki Konum		
Erkek	261	63,3	Hem kurucu hem yönetici	56	13,6
Kadın	151	36,7	Yalnızca kurucu (Girişimci, Sahibi)	47	11,4
Yaş			Yalnızca yönetici	67	16,3
18 yaş altı	0	0	Departman yöneticisi (Üretim, Operasyon, Pazarlama vb.)	129	31,3
18-24 yaş arası	123	29,9	Ustabaşı, Şef, Süpervizör	113	27,4
25-31 yaş arası	111	26,9			
32-38 yaş arası	96	23,3			
39-45 yaş arası	51	12,4			
46 yaş ve üzeri	31	7,5			
Eğitim Durumu			İşletmedeki Kıdem		
İlköğretim	16	3,9	1 yıldan az	74	18,0
Lise	44	10,7	1-3 yıl	135	32,8
Ön Lisans	156	37,9	3-7 yıl	99	24,0
Lisans	130	31,6	7 yıldan fazla	104	25,2
Lisansüstü	66	16,0			

Tablo 2: İşletmelere Ait Özellikler

Özellikler	Frekans	(%)
İşletme Türü		
Şahıs İşletmesi	134	32,5
Limited Şirket	152	36,9
Anonim Şirket	126	30,6
İşletmenin Uluslararası Faaliyet Durumu		
Sadece ihracat yapıyor	140	34,0
İthalat ve İhracat yapıyor	272	66,0

Araştırmaya katılan işletmelerim %32,5'inin şahıs işletmesi, %36,9'unun limited şirket, %30,6'sının ise anonim şirket olduğu görülmektedir. İşletmelerin uluslararası faaliyet durumlarına bakıldığında ise %34'ü sadece ihracat, %66'sı ise hem ithalat hem ihracat yapmaktadır.

121

Tablo 3: İşletmelerde Gerçekleştirilen Lojistik Faaliyetler

İşletmede Gerçekleştirilen Lojistik Faaliyetler	Valid	Frekans	(%)
Taşıma	0	240	58,3
	1	172	41,7
Depolama	0	254	61,7
	1	158	38,3
Dağıtım	0	226	54,9
	1	186	45,1

Ambalajlama/Paketleme	0	274	66,5
	1	138	33,5
Gümrük/Sigorta	0	348	84,5
	1	64	15,5
Yükleme/Boşaltma	0	370	89,8
	1	42	10,2
Sipariş İşleme	0	341	82,8
	1	71	17,2
Tersine Lojistik	0	402	97,6
	1	10	2,4
Bilgi İşlem/Yazılım	0	380	92,2
	1	32	7,8

Analiz sonucuna göre katılımcı işletmelerin %41,7'i taşıma, %38,3'ü depolama, %45,1'i dağıtım, %33,5'i ambalajlama/paketleme, %15,5'i gümrük/sigorta, %10,2'si yükleme/boşaltma, %2,4'ü tersine lojistik, %7,8'i ise bilgi işlem/yazılım faaliyeti göstermektedir.

Tablo 4'te ise ölçeklerin bütünsel olarak aritmetik ortalama, mod, medyan ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 4: Ölçeklere Ait Mod, Medyan ve Standart Sapma Değerleri

Ölçekler	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma
İnovasyon	3,4341	3,6458	5,00	1,14928
Ürün İnovasyonu	3,5075	3,8000	4,00	1,16936
Stratejik inovasyon	3,3641	3,6000	5,00	1,21157
Süreç İnovasyonu	3,4356	3,6364	5,00	1,16453
Pazar İnovasyonu	3,4231	3,6667	4,00	1,22834
Lojistik Performans	3,5113	3,7667	5,00	1,15015
İhracat Performansı	3,3539	3,6000	5,00	1,21756

Tablo 5: Ölçeklere Ait Cronbach Alpha Değerleri

Ölçekler	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
İnovasyon	24	98,5
Ürün inovasyonu	5	95,6
Stratejik inovasyon	5	95,8
Süreç inovasyonu	11	97,9
Pazar inovasyonu	3	96,0
Lojistik Performans	15	98,3
İhracat Performansı	10	98,5

Güvenilirlik analizi sonucunda inovasyon ölçeğinin (98,5>70), inovasyonun alt boyutlarını oluşturan ürün inovasyonu ölçeğinin (95,6>70), stratejik inovasyon ölçeğinin (95,8>70), süreç inovasyonu ölçeğinin (97,9>70) ve Pazar inovasyonu ölçeğinin (96,0>70) Cronbach Alpha değerleri ölçüm modelinin güvenilir olduğunu göstermektedir. Lojistik performans ölçeğinin (98,3>70) ve ihracat performansı ölçeğinin (98,5>70) Cronbach Alpha değerleri ölçüm modelinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Korelasyon Matrisi

Değişkenler		İnovasyon	Ürün İnovasyonu	Stratejik İnovasyon	Süreç İnovasyonu	Pazar İnovasyonu	Lojistik Performans	İhracat Performans
İnovasyon	R	1					,833**	,723**
	P						0	0
Ürün İnovasyonu	R		1				,817**	,696**
	P						0	0
Stratejik İnovasyon	R			1			,795**	,679**
	P						0	0
Süreç İnovasyonu	R				1		,822**	,724**
	P						0	0
Pazar İnovasyonu	R					1	,775**	,674**
	P						0	0
Lojistik Performans	R	,833**	,817**	,795**	,822**	,775**	1	,762**
	P	0	0	0	0	0		0
İhracat Performansı	R	,723**	,696**	,679**	,724**	,674**	,762**	1
	P	0	0	0	0	0	0	

Çalışmada inovasyon, lojistik performans ve ihracat performansı değişkenlerinin arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 6’da gösterilen sonuçlara göre inovasyon ile lojistik performans arasında %83,3 oranında ($p < 0,01$) pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. İnovasyon ile ihracat performansı arasında %72,3 oranında ($p < 0,01$) pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Lojistik performans ve ihracat performansı arasında ($r = ,762$ $p < 0,01$) pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Ürün inovasyonu ile ihracat performansı ($r = ,696$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Ürün inovasyonu ile lojistik performans ($r = ,817$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Stratejik inovasyon ile ihracat performansı ($r = ,679$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Stratejik inovasyon ile lojistik performans ($r = ,795$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Süreç inovasyonu ile ihracat performansı ($r = ,724$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Süreç inovasyonu ile lojistik performans ($r = ,822$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Pazar inovasyonu ile ihracat performansı ($r = ,674$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır. Pazar inovasyonu ile lojistik performans ($r = ,775$ $p < 0,01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır.

Tablo 7. İnovasyon ve İhracat Performansı İlişkisini Test Eden Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R ²	Ad.R ²	F	p
İnovasyon	,766	,036	,723	21,176	,000	,723	,522	,521	448,437	,000

Tablo 7’de inovasyon ile ihracat performansı ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilen doğrusal regresyon analizi sonuçları yer alırken Tablo 8’de inovasyon ve ihracat performansı arasındaki ilişkide lojistik performansın aracılık rolünü tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8. Hipotez 1c'yi Test Eden Aracı Değişkenli Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p	VIF
Lojistik performans	0,552	0,059	0,522	9,297	,000						
İnovasyon	0,305	0,059	0,288	5,138	,000						
						,778	,606	0,604	314,148	0	3,266

Tablo 7 ve Tablo 8'deki eşitlikler incelendiğinde bağımsız değişken olan inovasyonun ihracat performansına etki eden Beta katsayısı 0,723 iken lojistik performans değişkeni analize dahil edildiğinde Beta katsayısının 0,288 değerine azaldığı ve lojistik performansın 0,522 değerinde etkiyi kendi üzerine aldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın kısmi aracılık rolü bulunduğu söylenebilmektedir.

Tabloda yer alan verilerden ihracat performansının alabileceği değer aşağıdaki çoklu regresyon modeline göre formüle edilebilir:

$$\text{İhracat Performansı} = 0,366 + 0,552 \text{ Lojistik Performans} + 0,305 \text{ İnovasyon}$$

Buna göre lojistik performansta meydana gelen bir birimlik artışın ihracat performansında 0,552 birim artış sağlayacağı, inovasyonda meydana gelen bir birim artışın ise ihracat performansında 0,305 birim artış sağlayacağı söylenebilmektedir.

Tablo 9: Ürün İnovasyonu ve İhracat Performansı İlişkisini Test Eden Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p
Ürün İnovasyonu	0,725	0,037	0,696	19,64	,000	0,696	0,485	0,483	385,714	,000

Tablo 10: Hipotez 2c'yi Test Eden Aracı Değişkenli Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p	VIF
Lojistik performans	0,581	0,058	0,615	10,647	,000						
Ürün İnovasyonu	0,222	0,057	0,231	4,067	,000						
						0,772	0,597	0,595	302,4	,000	3,014

Tablo 9 ve Tablo 10'daki eşitlikler incelendiğinde bağımsız değişken ürün inovasyonunun ihracat performansına etki eden Beta katsayısı 0,696 iken lojistik performans değişkeni analize dahil edildiğinde Beta katsayısının 0,231 değerine azaldığı ve lojistik performansın 0,615 değerinde etkiyi kendi üzerine aldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre ürün inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın kısmi aracılık rolü bulunduğu söylenebilmektedir.

Tabloda yer alan verilerden ihracat performansının alabileceği değer aşağıdaki çoklu regresyon modeline göre formüle edilebilir:

İhracat Performansı= 0,386 + 0,581 Lojistik Performans + 0,222 Ürün İnovasyonu

Buna göre lojistik performansta meydana gelen bir birimlik artışın ihracat performansında 0,581 birim artış sağlayacağı, ürün inovasyonunda meydana gelen bir birim artışın ise ihracat performansında 0,222 birim artış sağlayacağı söylenebilmektedir.

Tablo 11: Stratejik İnovasyon ve İhracat Performansı İlişisini Test Eden Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p
Stratejik İnovasyon	,682	,036	,679	18,725	,000	,679	,461	,460	350,623	,000

Tablo 12. Hipotez 3c'yi Test Eden Aracı Değişkenli Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p	VIF
Lojistik performans	,603	,055	,638	11,631	,000						
Stratejik İnovasyon	,200	,052	,201	3,852	,000						
						,771	,595	,593	300,370	,000	2,714

Tablo 11 ve Tablo 12'deki eşitlikler incelendiğinde bağımsız değişken stratejik inovasyonun ihracat performansına etki eden Beta katsayısı 0,679 iken diğer bir bağımsız değişken olan lojistik performans analize dahil edildiğinde Beta katsayısının 0,201 değerine azaldığı ve lojistik performansın 0,638 değerinde etkiyi kendi üzerine aldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre stratejik inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın kısmi aracılık rolü bulunduğu söylenebilmektedir.

Tabloda yer alan verilerden ihracat performansının alabileceği değer aşağıdaki çoklu regresyon modeline göre formüle edilebilir:

İhracat Performansı= 0,437 + 0,603 Lojistik Performans + 0,200 Stratejik İnovasyon

Buna göre lojistik performansta meydana gelen bir birimlik artışın ihracat performansında 0,603 birim artış sağlayacağı, stratejik inovasyonda

meydana gelen bir birim artışın ise ihracat performansında 0,200 birim artış sağlayacağı söylenebilmektedir.

Tablo 13: Süreç İnovasyonu ve İhracat Performansı İlişkisini Test Eden Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p
Süreç İnovasyonu	,756	,036	,724	21,222	,000	,724	,523	,522	450,361	,000

Tablo 14. Hipotez 4c'yi Test Eden Aracı Değişkenli Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p	VIF
Lojistik performans	,545	,057	,515	9,502	,000						
Süreç İnovasyonu	,314	,057	,301	5,548	,000						
						,781	,610	,608	319,358	,000	3,076

Tablo 13 ve Tablo 14'teki eşitlikler incelendiğinde bağımsız değişken süreç inovasyonun ihracat performansına etki eden Beta katsayısı 0,724 iken diğer bir bağımsız değişken olan lojistik performans analize dahil edildiğinde Beta katsayısının 0,301 değerine azaldığı ve lojistik performansın 0,515 değerinde etkiyi kendi üzerine aldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre süreç inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın kısmi aracılık rolü bulunduğu söylenebilmektedir.

Tabloda yer alan verilerden ihracat performansının alabileceği değer aşağıdaki çoklu regresyon modeline göre formüle edilebilir:

$$\text{İhracat Performansı} = 0,361 + 0,545 \text{ Lojistik Performans} + 0,314 \text{ Süreç İnovasyonu}$$

Buna göre lojistik performansta meydana gelen bir birimlik artışın ihracat performansında 0,545 birim artış sağlayacağı, süreç inovasyonunda

meydana gelen bir birim artışın ise ihracat performansında 0,314 birim artış sağlayacağı söylenebilmektedir.

Tablo 15: Pazar İnovasyonu ve İhracat Performansı İlişkisini Test Eden Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p
Pazar İnovasyonu	,668	,036	,674	18,470	,000	,674	,454	,453	341,133	,000

Tablo 16. Hipotez 5'yi Test Eden Aracı Değişkenli Regresyon Analizi

Değişken	b	Se	B	t	p	R	R2	Ad.R2	F	p	VIF
Lojistik performans	,635	,053	600	12,079	000						
Pazar İnovasyonu	,207	,049	209	4,208	000						
						,773	,598	,596	303,794	,000	2,506

Tablo 15 ve Tablo 16'daki eşitlikler incelendiğinde bağımsız değişken pazar inovasyonunun ihracat performansına etki eden Beta katsayısı 0,674 iken diğer bir bağımsız değişken olan lojistik performans analize dahil edildiğinde Beta katsayısının 0,209 değerine azaldığı ve lojistik performansın 0,600 değerinde etkiyi kendi üzerine aldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre pazar inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın kısmi aracılık rolü bulunduğu söylenebilmektedir.

Tabloda yer alan verilerden ihracat performansının alabileceği değer aşağıdaki çoklu regresyon modeline göre formüle edilebilir:

İhracat Performansı= 0,416 + 0,635 Lojistik Performans + 0,207 Pazar İnovasyonu

Buna göre lojistik performansta meydana gelen bir birimlik artışın ihracat performansında 0,635 birim artış sağlayacağı, pazar inovasyonunda meydana gelen bir birim artışın ise ihracat performansında 0,207 birim artış sağlayacağı söylenebilmektedir.

İnovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde lojistik performansın aracı rolüne ilişkin analizlerin devamı olarak değişkenlerin arasındaki ilişkilerin standardize ve standardize olmayan değerleri üzerinde aşağıda yer alan denklemlere göre değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerinde etkilerinin yüzdellik hesaplamaları yapılmıştır.

$$\text{Dolaylı Etki (a.b) + Doğrudan Etki(c) = Toplam Etki (a.b + c)}$$

$$\frac{\text{Dolaylı Etki (a.b)}}{\text{Toplam Etki (a.b + c)}}$$

Bu denklemlere göre yukarıda verilen değişkenlerin standardize ve standardize olmayan değerleri üzerinden hesaplamalar gerçekleştirilmiştir. Buna göre inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde ihracat performansı üzerine gelen dolaylı etkinin %60'ı aracı değişken tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanında geri kalan %40 etki ise doğrudan etki tarafından sağlanmaktadır.

Ürün inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde ihracat performansı üzerine gelen dolaylı etkinin %68,2'si aracı değişken tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanında geri kalan %31,8 etki ise doğrudan etki tarafından sağlanmaktadır.

Süreç inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde ihracat performansı üzerine gelen dolaylı etkinin %70,5'i aracı değişken tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanında geri kalan %29,5 etki ise doğrudan etki tarafından sağlanmaktadır.

Stratejik inovasyon ile ihracat performansı ilişkisinde ihracat performansı üzerine gelen dolaylı etkinin %58,4'ü aracı değişken tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanında geri kalan %41,6 etki ise doğrudan etki tarafından sağlanmaktadır.

Pazar inovasyonu ile ihracat performansı ilişkisinde ihracat performansı üzerine gelen dolaylı etkinin %69'u aracı değişken tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanında geri kalan %31 etki ise doğrudan etki tarafından sağlanmaktadır.

7. Sonuç

Mevcut küresel piyasalarda dış ticaret faaliyeti gösteren işletmelerin pazar payı elde etme, rekabet avantajı sağlama, karlılıklarını artırma gibi hedeflerinde inovasyonun önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle

İhracat faaliyeti gösteren işletmelerin, verimliliklerini artırmak ile kısa ve uzun vadeli hedeflerine ulaşmak üzere sürekli iyileştirmeye gitme ve yeniliği bünyelerine katma faaliyetleri zorunluluk şeklinde belirginleşmektedir. Ürün veya hizmetin uluslararası pazara sunulması ile satış ve satış sonrası faaliyetlerde lojistik performans göstergelerinin de etkisi büyüktür. İşletmelerin süreçleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde ihracat performansının artırılmak üzere ulaşılabilecek hedefler doğrultusunda inovasyonun lojistik performans göstergelerinin iyileştirilmesi amacıyla uygulanması önem arz etmektedir.

Çalışmanın amacı inovasyonun (ürün inovasyonu, stratejik inovasyon, süreç inovasyonu, pazar inovasyonu) ihracat performansı üzerine etkisinde lojistik performansın aracı rolünün varlığını sorgulamaktır. Bunun için çalışmada inovasyon ile ihracat performansı; inovasyon ile lojistik performans, lojistik performans ile ihracat performansı arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Anket formundan elde edilen verilere göre değişkenler arasındaki ilişki incelenirken korelasyon analizine başvurulmuştur. Korelasyon analizi sonuçlarına göre ihracat performansı ile inovasyon türleri arasında ve lojistik performans ile inovasyon türleri arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler tespit edilmiştir. Bunun yanında lojistik performans ile ihracat performansı arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda da benzer şekilde pozitif ve anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

İnovasyon boyutlarının ihracat performansı üzerindeki etkisinde lojistik performansın aracılık rolünü tespit etmek amacıyla değişkenlere doğrusal ve çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre inovasyon türlerinin ihracat performansı üzerine etkisinde lojistik performansın kısmi aracılık etkisine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın örneklem grubunda yalnızca, Türkiye’de İhracatçı Birliklerine kayıtlı ihracat ve lojistik faaliyeti gösteren işletmelerin orta ve üst düzey yöneticilerinin yer alması bu araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilmektedir. Bu konu üzerinden gelecekte gerçekleştirilecek olan çalışmalar için farklı örneklem ve sektörel ölçekli analizler ortaya konulabilir. Değişkenler arasındaki ilişkiler farklı sektörlerde, farklı büyüklükteki işletmelerde incelenerek kıyaslanabilir ya da konu ile ilgili nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, Awder ve Abdalla, Hassan, (1999). "The Role of Innovation Process In Crafting The Vision of The Future", **Computers & Industrial Engineering**, 37, (1-2), 421-424.
- Ayar, Bahadır ve Erdil, T. Sabri (2018). "İnovasyon ve Ar-Ge Faaliyetlerinin İhracat Performansına Etkisi: Türk İşletmeleri Üzerine Algısal Bir Çalışma", **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, 13(49), 45-68.
- Baron, Reuben M. ve Kenny, David A. (1986). "The Moderator-Mediator Variable Distinction In Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, And Statistical Considerations", **Journal of Personality and Social Psychology**, 51(6), 1173-1182.
- Bayraktutan, Yusuf ve Özbilgin, Mehmet, (2015). "Lojistik Maliyetler ve Lojistik Performans Ölçütleri", **Maliye Araştırmaları Dergisi**, 1(2), 95-112.
- Bensassi, Sami, Márquez-Ramos, Laura, Martínez-Zarzoso, Inmaculada, ve Suárez-Burguet, Celestino (2015). "Relationship between Logistics Infrastructure and Trade: Evidence from Spanish Regional Exports", **Transportation Research**, 72 (1), 47-61.
- Besanko, David, Dranove, David ve Shanley, Mark, (1996). *The Economics of Strategy*, New York: John Wiley & Sons.
- Biçkes, Durdu Mehmet, (2011). "Örgütsel Öğrenme, İnovasyon Ve Firma Performansı Arasındaki İlişkiler: İnovasyonun Aracılık Etkisine Yönelik Büyük Ölçekli İşletmelerde Bir Araştırma". Yayımlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, Kamil Ufuk, (2004). **Kamu Performans Yönetimi, Memur Hak ve Yükümlülüklerinin Performansa Etkisi**, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Burmaoğlu, Serhat, (2012). Ulusal İnovasyon Göstergeleri ile Ulusal Lojistik Performansı Arasındaki İlişki: AB Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma. **Ege Akademik Bakış**, 12(2), 193-208.
- Canitez, Murat ve Yeniçeri, Tülay, (2007). "İhracat Performansı Düşük Olan Kobi'ler İle Yüksek Olan Kobi'lerin Farklılıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Pilot Araştırma", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (29), 113-134.

Chow, Garland, Heaven, Trevor D. ve Henriksson, Lennart E. (1994). "Logistics Performance: Definition and Measurement", **International Journal of Physical Distribution & Logistics Management**, 24(1), 17-28.

Cui, Lianguang, Shong-Lee, Ivan Su ve Hertz, Susanne (2009). "How do regional third-party logistics firms innovate? A cross-regional study", **Transportation Journal**, 48(3), 44-50.

Çavuşgil, S. Tamer ve Zou, Shaoming, (1994). "Marketing Strategy – Performance Relationship: An Investigation Of The Empirical Link In Export Market Ventures", **Journal of Marketing**, (58), 1- 21.

Çubukçu, M. İhsan ve İmamoğlu, Nesrin, (2019). "Lojistik Performansın, Firma Performansı ve İhracat Performansına Etkisi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 12 (62), 1221-1234.

D'Angelo, Alfredo (2012). "Innovation and Export Performance: A Study Of Italian High-Tech SMEs", **Journal of Management & Governance**, 16(3), 393-423.

Demirtaş, Nigün, (2018). "İnovasyonun Ekonomik Büyüme ve Verimlilik Artışı Üzerindeki Etkisi: Yeni Endüstrilemiş Ülkeler Örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elçi, Şirin, (2006). **İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı**, **Meteksan Bilişim Grubu**, BT Haber.

134

Erdil, T. Sabri, Aydoğan, Sibel, Ayar, Bahadır, Güvendik, Özge, Diler, Seren ve Gusinac, Kemal, (2018). "İnovasyon Performansının Rekabet Gücü, Firma Performansı Ve İhracat Performansı Üzerindeki Etkisi: Birleşme Ve Satın Alma İşlemleri Üzerine Bir Araştırma", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 40(2), 137-166.

Güven, Meliha Elif, (2020). "İşletmelerin İnovatif Performanslarının İhracat Performansına Etkisi: Bir Alan Çalışması". Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Harmancıoğlu, Nühket, (2012). "İnovasyon Süreci: Yeni Ürün Geliştirmede İnovasyon Literatürünün Teorik Meta Analizi". **Journal of Entrepreneurship and Innovation Management**, 1(1), 1-23.

Henard, David, H. ve Szymanski, David, M. (2001), "Why Some New Products Are More Successful Than Others", **Journal of Marketing Research**, 38(3), 362-75.

Kahveci, Eyüp, (2013). "İhracat Performansı Ölçütleri Ve İhracat Performansını Etkileyen Faktörler", **Verimlilik Dergisi**, (1), 43-74.

Keebler, James, S. ve Plank, Richard E. (2009). "Logistics Performance Measurement in The Supply Chain: A Benchmark", **Benchmarking: An International Journal**, 6(16), 785-798.

Lages, Luis Flípe, Silva, Graça Miranda, ve Styles, Chris (2009). "Relationship Capabilities, Quality, And Innovation As Determinants Of Export Performance", **Journal of international Marketing**, 17(4), 47-70.

Leonidou, Leonidas, C., Katsikeas, Constantine, S. ve Samiee, Saeed, (2002). "Marketing Strategy Determinants of Export Performance: A Meta Analysis", **Journal of Business Research**, 51(1), 51 – 67.

Liu, Chiung, Lin ve Lyons, Andrew, C. (2011). "An Analysis of Third-Party Logistics Performance and Service Provision". **Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review**, 47(4), 547-570.

Moldabekova, Aisulu, Philipp, Robert, Satybaldın, Azimkhan A. ve Prause, Gunnar, (2021). "Technological Readiness and Innovation As Drivers For Logistics 4.0", **The Journal Of Asian Finance, Economics And Business**, 8(1), 145-156.

OECD-EUROSTAT, (2005). **Oslo Kılavuzu, Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler**, (Tubitak, çev.). Paris: Oecd ve Eurostat Ortak Yayını, 50-117.

Oura, Mauricio Massao, Zilber, Silvia Novaes ve Lopes, Evandro Luiz, (2016). "Innovation Capacity, International Experience and Export Performance of SMEs in Brazil", **International Business Review**, 25(4), 921-932.

Örücü, Edip, Kılıç, Recep, ve Savaş, Abdullah (2011). "KOBİ'lerde İnovasyon Stratejileri Ve İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 12 (1), 58-73.

Öztek, Mehmet Yaman, (2005). Performans Ölçümünde Esas Alınan Ölçütler, **Oneri Dergisi**, 6(20), 19-22.

Roper, Stephen ve Love, James H. (2002). "Innovation and Export Performance: Evidence from The UK and German Manufacturing Plants". **Research policy**, 31(7), 1087-1102.

Song, Min Ju ve Lee, Hee Yong, (2022). "The Relationship Between International Trade and Logistics Performance: A Focus on the South Korean Industrial Sector", *Research in Transportation Business and Management*, 44, 1-8.

Süygün, M. Sami ve Kaplan, Fatih, (2021). "İnovasyonun ihracat üzerindeki etkisi: Bir panel veri analizi", **Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi**, 10(2), 73-86.

Şekkeli, Zümrüt Hatice, (2016). Lojistik Stratejilerinin Rekabet Avantajı Ve Lojistik Performansına Olan Etkileri Üzerinde Türkiye Ölçeğinde Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kahramanmaraş Şütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Torlak, Ömer, Ozdemir, Şuayıp ve Kula, Veysel, (2007). "Türk İşletmelerinin İhracat Performansı Belirleyicileri". **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 9(1), 103-114.

Türkmen, Serkan, (2019). Firma Yenilikçiliğinin Lojistik Performansa Etkileri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vila, Natalia ve Kuster, Inés Küster, (2007). "The Importance of Innovation in International Textile Firms", **European Journal of Marketing**, 41(1-2), 17-36.

Yeung, Andy C.L. (2006). "The Impact Of Third-Party Logistics Performance on the Logistics and Export Performance of Users: An Empirical Study", **International Journal of Maritime Economics**, 8(2), 121-139.

Zou, Shaoming ve Stan, Simona (1998). "The Determinants of Export Performance: A Review of The Empirical Literature Between 1987 And 1997", **International Marketing Review**, 15(5), 333-356.

Wilson, John Sullivan, Mann, Catherine ve Otsuki, Tsunehiro (2003). "Trade Facilitation and Economic Development: A New Approach to Quantifying The Impact, **The World Bank Economic Review**, 17(3), 367-389.

